

Artikel Trouw 12 oktober 2023. Orkun Akanci interviewt hoogleraar herstelrecht Jacques Claessen

'Slachtoffers willen geen wraak, ze willen dat de dader zijn leven betert'

Herstelrecht interview • Een enkelband werkt beter dan een korte celstraf, stellen deskundigen. Ze dienden een burgerinitiatief in bij de Tweede Kamer.

Vervang kortdurende gevangenisstraffen door elektronische detentie, bepleiten strafrechtjuristen en criminologen van Restorative Justice Nederland en de Universiteit Maastricht in een burgerinitiatief. Eén van de indieners is Jacques Claessen, hoogleraar herstelrecht en universitair hoofddocent straf(proces)recht.

Wat moeten we ons voorstellen bij elektronische detentie?

"In elk geval niet dat een veroordeelde de hele dag thuis met een biertje op de bank zit. In ons voorstel is er een toezichthouder die ervoor zorgt dat een gestrafte nuttige dingen doet in de periode dat die met een enkelband rondloopt. Er is ruimte voor school of werk, maar je kunt ook denken aan mediation met slachtoffers of een zinvolle taakstraf. Als je vrienden 's avonds leuke dingen gaan doen, moet je natuurlijk thuisblijven. Elektronische detentie is een vrijheidsbeperking, geen vrijheidsontneming."

Geeft dat de slachtoffers voldoende genoegdoening?

"Het gaat om een alternatief voor gevangenisstraffen tot zes maanden, dus we hebben het niet over veroordeelden voor moord of verkrachting. Bij deze veelvoorkomende vergrijpen staat voor slachtoffers vergelding vaak niet op één. Veel meer dan ze op wraak zitten te wachten, willen ze genoegdoening en dat de dader zijn leven betert. Als je met slachtoffers praat, merk je dat vergelding vele vormen heeft. Het gaat niet altijd om iemand opsluiten. Herstelactiviteiten zijn vaak waardevoller."

Jullie stellen ook dat de kans op herhaling hiermee daalt. Hoe komt dat?

"Tijdens een korte gevangenisstraf gebeurt meestal niets. Als iemand al aan een herstelprogramma begint, is er geen tijd om dat af te maken. Met elektronische detentie, waar veel Europese landen al mee werken, dalen de recidivecijfers tot wel 50 procent. Sommige landen kozen er om pragmatische redenen voor, zoals België. Daar puilden de gevangnissen uit. Ze kwamen er al snel achter dat deze aanpak beter is, omdat je gericht aan iemands resocialisatie kunt werken. We voorkomen zo bovendien dat de lichte criminelen van nu straks in de zware criminaliteit belanden. De gevangenis is veel minder op deze preventie toegerust."

Een straf moet ook een afschrikwekkende werking hebben. Lukt dat als je met je enkelband gewoon naar je werk mag?

"We kunnen in elk geval concluderen dat een kortdurende gevangenisstraf zeker niet afschrikt. Kijk maar naar het aantal mensen dat in herhaling valt. Overigens is elektronische detentie nog steeds geen pretje. Uiteindelijk moet je afwegen wat prioriteit heeft: de overschatte afschrikkende werking of de goede resultaten die je met resocialisatie en rehabilitatie kunt behalen. Om die reden heeft minister Franc Weerwind (rechtsbescherming) deze zomer al een verkenning gedaan voor straffen op maat. We zijn hoopvol dat ons wetsvoorstel in de Tweede Kamer zal worden behandeld."

Waarom zijn we er in Nederland eigenlijk zo laat mee?

"Ik denk dat de tijd er nog niet rijp voor was. Nog steeds verwacht ik niet dat we bij alle partijen de handen meteen op elkaar krijgen. Sommige politici moeten wennen aan het idee dat niet alle nadruk op strenger straffen ligt. Dat komt ook doordat het accent vaak op de ernstige misdrijven ligt. Terwijl 85 procent van de gedetineerden korter dan zes maanden vastzit."

En het scheelt ook nog in de kosten.

"Ja, maar dan hebben we het niet over de 324 euro die een dag in de gevangenis kost. Op termijn bespaar je de samenleving met zinvol straffen veel méér."

Wat is Restorative Justice Nederland?

De in 2010 opgerichte stichting Restorative Justice Nederland is een innovatie- en kenniscentrum voor herstelrecht. Herstelrecht is de tegenhanger van het strafrecht, dat wil zeggen een stroming binnen de rechtsgeleerdheid die vindt dat het recht andere nadrukken moet leggen. Het strafrecht is erop gericht de dader van een misdrijf te straffen, waarbij het slachtoffer in het proces maar een kleine rol speelt. Herstelrecht beoogt de schade die door een misdrijf is aangericht te herstellen, bijvoorbeeld door een financiële vergoeding van de aan het slachtoffer. Herstelrecht ziet het straffen van daders vooral als een manier om slachtoffers genoegdoening te bieden.